

Nemoc z hlediska karmy

Představa o nemoci z hlediska karmy · Kdysi: nemoc pochází z hříchu; nyní: hřích jako následek chorobné organizace · Posuzování konkrétního případu, přenesení účinku způsobu jednání do utváření života a organizace pozdějšího života · Dřívější inkarnace - utváření hlavy · Život mezi smrtí a novým životem - dýchací soustava · Posouzení obecných poměrů vyvolaných karmou; jak ošetřovat psychopatologické poměry: vývoj duchovního života viděn podle faktů · Léčení jako služba Bohu

Moji milí přátelé!

Člověka jsme pozorovali v podstatných rysech, ačkoli jsme sem nechali prosvítat také jiné skutečnosti: sledovali jsme, do jaké míry se ve svém pozemském životě vyvíjí na jednu nebo druhou stranu od toho, co můžeme nazvat normou: buď směrem k patologii, anebo tím směrem, který ho uvádí do vztahu k reálnému duchovnímu světu.

*vztah ke
karmě se
strany lékaře
a kněze*

Dnes se pokusíme překročit život jednotlivce, nakolik představuje jednotlivý pozemský život, abychom na víceméně přehledném příkladu nejprve zjistili, že i v takových stavech, které stojí, řekl bych, na polárním protikladu mezi přibližováním se nahoru k duchovnímu světu a sestupováním dolů do tělesnosti, do přirozenosti, je přítomno to, co se vine opa-

kovanými pozemskými životy¹ Lidská bytost se rozprostírá ve sledu pozemských životů, přičemž příčiny z jednoho pozemského života duchovním způsobem přecházejí do dalšího pozemského života a působí v člověku. Karma proto pro nás nesmí zůstat jen jakousi frází, ale musíme postupně pochopit i to, jak se máme ke karmě postavit z hlediska terapie. K tomu musíme pochopit především její působnost v souvislosti s patologií i vizionářstvím.¹
2³

Lékař se proto musí na své povolání připravit nejen svým vzděláním a vnějším způsobem, ale celým svým srdcem, celým člověkem, potřebuje pobývat v duchovním světě a dívat se na svět z duchovního aspektu. Také kněz, chce-li správným způsobem přistupovat k projevům života a správně se starat o duše, potřebuje nazít význam duchovna pro vše, co člověka potkává v pozemském životě. Jedině tak bude moci ošetřovat lidi správným způsobem z hlediska duchovna.

Hned nás tedy napadne mnoho věcí, moji milí přátelé, na které dnes můžeme nahlížet z jistého povzneseného, osvíceneckého stanoviska, možná s určitým pohrdáním, ale kdybychom tak učinili, naši potomci by nám to ve vzdálených stoletích oplatili. Udělali by nám to stejně jako to člověk, který dnes žije v rámci takzvaného vědeckého vzdělání, udělal svým předkům. Hned pochopíte, co mám na mysli.

Co se týče názoru na příčiny onemocnění došlo v průběhu lidského vývoje k úplnému obratu, který mohl být pro nás očividný právě na konci 19. a na začátku 20. století. Jdete-li ve vývoji lidstva několik století nazpět, až do dávných časů Starého zákona, všude naleznete přesvědčení, že nemoc má nakonec své duchovní příčiny v hříchu³ To se bralo velmi vážně. Za vlastní příčinu vzniku fyzické nemoci bylo považo-

1 Viz R. Steiner, *Karma a reinkarnace: Sborník*, Fabula 2014. - Pozn. vyd.

2 Srv. také: R. A. Powell: *Hermetická astrologie a biografika*, Fabula 2014. - Pozn. vyd.

3 Viz rovněž R. Steiner, *Tajemství Trojice*, Fabula 2014. - Pozn. vyd.

váno určité duchovní zbloudění nebo prohřešek. Toto mínění zacházelo až tak daleko, že lidé říkali: V člověku, v němž existuje nějaké duchovní zbloudění nebo prohřešek, které v něm vyvolaly příznak nemoci, je zároveň obsaženo něco duchovně elementárního, co k němu nepatří, je tedy nějak posedlý. - V dávných dobách každá nemoc znamenala určitou posedlost duchovním prvkem jako následek duchovního zbloudění či poklesku a podle toho byla také zařízena terapie. Její zaměření vedlo k uvažování o prostředcích, jak z člověka opět vyvést tuto cizí elementární duchovnost, která do něho vešla skrze jeho duchovní pochybení. Vycházelo se z radikálního stanoviska, že nemoci nerozumíme, když neznáme její chorobnou příčinu.

analytická psychologie b Vezměte si nyní to, co se objevilo v následujícím vývoji více či méně v poslední době, než do ní diletantsky zasáhla psychoanalýza, analytická psychologie tím, že začala tvrdit přesný opak dosud platného názoru: Každý hřích má příčinu v nemoci. - Byl-li tu nějaký zločinec, či hříšník - přičemž pojem tohoto hříchu definoval vnějším způsobem státní kodex -, byla zde snaha nějakým způsobem se po smrti zmocnit jeho mozku, zmocnit se jeho lebky, aby bylo možné zkoumat jeho fyzickou organizaci. Defekty a znamení by se již našly. Také se v mnoha vztazích našly, ale ve vztazích se došlo docela daleko. Pečliví, přírodovědecky vzdělaní lidé vyslovili přesvědčení, že plně organicky vyspělý člověk nehřeší. Hřeší z toho důvodu, že má někde tělesný defekt a hřích tedy pochází z nemoci. Tak pokročil vývoj, který ovšem dále nepostupuje přímočaře, ale postupuje v polárních protikladech. A právě lidé, kteří dospěli ke zmíněnému názoru (dnes se každý nepřiznává, ale je to názor právě těch lidí, kteří zevně nestojí zcela na zemi), hledí s úplným opovržením na ty doby, kdy se tvrdilo, že nemoc je následkem hříchu. Neboť víte, že podle nich je správné tvrzení, že hřích pochází z nemoci. Stejně tak víte, že v nemocném probíhá nějaký hmotný proces, který musíme přemoci, vy-

zvednout, prostě ho vyvést ven, podobně jako se dříve usilovalo o to, aby byl z člověka vyvedený nějaký duchovní prvek. Pro toho, kdo na tento problém hledí v celku, se to v podstatě neliší, vždyť nakonec, vnitřně nazíráno, mezi mnohými léčivými prameny, které dnešní materialistická medicína považuje za účinné, a Lurdy také není příliš velký rozdíl. Jedno je posvěcené církvi, druhé materialistickou vírou. Tyto skutečnosti musíme vidět jednoduše a nezaujatě.

Budeme-li se však pohybovat v těchto krátkozrakých představách, nemůžeme dojít k reálným souvislostem. Jestliže máme vždy vlastně mluvit o konkrétních věcech, budu vám vyprávět konkrétní případ, který vám pomůže objasnit vyšší souvislosti v životě lidí, týkající se jejich zdraví. V devatenáctém století žil člověk, s kterým se později seznámíme, ale nejdříve bych vás chtěl přivést k jeho dřívější inkarnaci (nechci říci přímo k jeho nejbližší inkarnaci), která byla rozhodující pro jeho inkarnaci v 19. století, a také měla podstatné následky. Vtělil se v krajině jižního Orientu a žil v prostředí, kde lidé měli mimořádně rádi zvířata. Víte, že orientální učení mají v lásce ke zvířatům něco mimořádně uctivého, že přenášejí to, co nazývají láskou k lidem a věcem, také na zvířata. Zvláště ve starších dobách bylo pro určité lidi v těchto krajinách absolutně přirozené nesmírně milovat zvířata a o určitá zvířata se velmi dobře starat. Člověk, kterého mám na mysli, žil v některé dřívější inkarnaci v takovém místě, kde se lidé ke světu zvířat chovali podobným způsobem; sám však přítelem zvířat rozhodně nebyl. V tom byl ovlivněn svou dřívější inkarnací, kterou zde nebudeme zkoumat. Žil mezi lidmi milujícími zvířata. Již jako chlapec se mimořádně špatně staral zejména o určitá zvířata, a týral je i později, kdy způsoboval domácím zvířatům všelijaká trápení, zkrátka byl celkově velkým trýznitelem zvířat. V jeho okolí to vyvolávalo velmi silné rozhořčení. Zažil mnoho konfliktů mezi svou touhou týrat zvířata, které se nemohl vzdát, neboť v něm byla jakýmsi vnitřním pudem

*Ferdinand
Raimund*

*vztah
ke zvířatům*

- s dnešním materialistickým podtónem bychom mohli říci: zvráceností vůle - a duchovními naukami, které vyznávali obyvatelé v jeho okolí a které přitom velmi vnímavě přijímal, dobře se v nich orientoval a měl jemný cit pro všechno, co učilo náboženství v této krajině. Ale právě s nejvíce nábožensky zaměřenými lidmi svého okolí se dostal do strašných konfliktů, neboť týral zvířata, která měl ve svém vlastním domě, zprvu u příbuzných, později když obdělával svá pole. A nesmírně týral právě zvířata, která byla jeho nejbližšími bytostmi a s nimiž Orientálci zvláště dobře zacházeli, jako kdyby patřila k rodině. V dalších úvahách se nebudeme zdržovat inkarnací mezi tím, která by mohla přicházet v úvahu; neměla totiž pro následující život tohoto člověka příliš velký význam. Opět tedy žil v první polovině našeho 19. století. V této inkarnaci, která v širším smyslu patří do naší doby, se narodil jako mimořádně bojácný člověk, jenž byl ve své bázlivosti odkázán na to, aby přilnul ke zvířatům, zvláště ke psům. Mohli bychom říci, že v této neobvyklé náklonnosti ke zvířatům, již si nyní rozvinul, spočíval zvláštní chorobný rys, který se projevoval tím, že si svoji zvláštní lásku ke psům sám nevypěstoval - měl prostě pocit, že s nimi musí být. Právě ve způsobu jeho chování ke psům bylo zřetelné za prvé něco neobvyklého, jak hned uvidíme, za druhé ale něco, v čem byl již předem viditelný vnitřní karmický tlak z dřívější inkarnace.

Ve zmíněné inkarnaci byl tento člověk mimořádně nadaný, neboť si z dřívější staré inkarnace přinesl vše, co prožíval mezi orientálním obyvatelstvem v spirituálním učení a také v duchovní religiozitě. Nebyl to pro něj jenom cit a vnímání, ale stalo se mu to životní praxí. Ve svém životě dospěl nejen k různým fantazijním představám o duchovnu, ale také ke správným vizím připomínajícím imaginace, kterých se mu v jeho básnické tvorbě dostávalo s elementární samozřejmostí. To je jedna stránka věci.

Takže vidíme, že byl nejen vynikajícím básníkem, ale i v dramatickém umění vynikl jako básník, kterého můžeme na kontinentu srovnávat nejspíše se Shakespearem. Je to *Ferdinand Raimund*⁶⁾ s jeho extravagantními rysy, velkolepým talentem; tvůrce dramatických básnických děl, která naznačují, že si svůj talent přinesl z dřívější inkarnace, aby mohl vyjádřit a vnášet duchovno do lidského života. Jen se podívejte na příběh „Alpský král a nelida“ a tak dále. Se Shakespearem ho můžeme srovnávat dokonce i v tom, že je současně významným hercem, což také vychází z toho, že má v sobě vnitřní impulz tvořit na jevišti z duchovního hlediska jednoduché i nejednoduché věci. Je to nesrovnatelný herec, na jevišti plný humoru - ale v životě neprosto pod jiným vlivem, který se k němu vrací z onoho týrání zvířat, jehož se dopouštěl. V jednotě je tak zde promíchána patologie a genialita. Genialita ho na jedné straně žene, aby tvořil skutečně se silou a mocí Shakespeara a s duchovně-duševní dramatickostí a to vše ztělesňoval i na jevišti, na druhé straně ho však žene patologické nutkání vnášet samotné fantastično do vnějšího života. Nyní se podíváme najeden zvláštní rys individuality Ferdinanda Raimunda.

V týrání zvířat, které mu tehdy v určité dřívější inkarnaci bylo potřebou, prožíval jakýsi druh rozkoše, neboť zvířata trápil s vnitřní radostí. K vědomí, že v jeho počínání je něco špatného, nedospěl během svého pozemského života, ale dospěl k němu, jakmile prošel branou smrti.

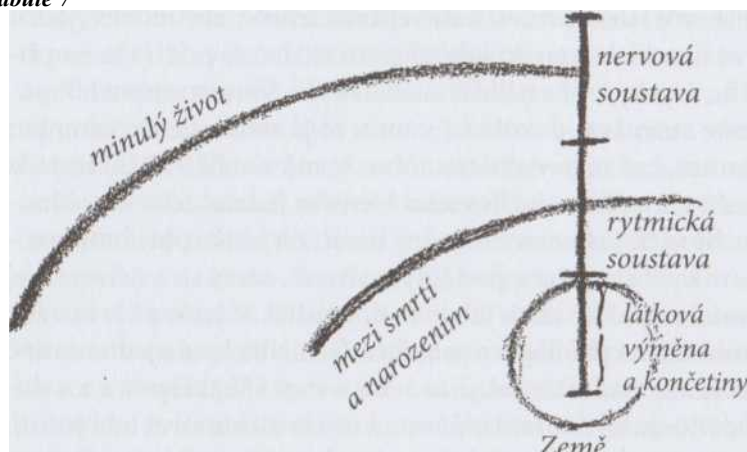
To, co prožijeme, když kráčíme branou smrti a jdeme od smrti dále k novému narození, se v širším smyslu vyjadřuje především v organizaci hlavy. Zde spočívá ten moment, to, co si přinášíme v podobě nadání. To si on v hojnosti přinesl. Zde se ale rozvíjí ještě něco, co se projevuje v rytmické soustavě, jmenovitě v horní rytmické soustavě, v soustavě dýchací.⁴

*život mezi
smrtí a
novým
narozením*

⁴ Viz R. Steiner: *Pozemské umírání a vesmírné žití*, GA 161 a 181, Fabula 2012. - Pozn. vyd.

Představíte-li si člověka schematicky (viz nákres), vidíme, že je vystavěn takto: soustava látkové výměny a končetin, rytmická soustava, nervově smyslová soustava.

tabule 7

Pak do nervově-smyslové soustavy působí to, co přichází z dřívějšího života, do rytmické soustavy to, co je mezi smrtí a novým narozením, a to, co je na Zemi, působí jen a jen v systému látkové výměny a končetin.

Nuže, veškerá trpká lítost a objasňující, hluboce otrásající poznání, které tato individualita, jež je nyní Ferdinandem Raimundem, prožila po smrti, všechno to, co pochopil o dřívější inkarnaci a o své touze týrat zvířata, se projevilo také ve stavech mezi smrtí a novým narozením a ovlivnilo rytmickou soustavu. V rytmické soustavě to zapůsobilo až do fyzické oblasti. Neboť ve fyzičnosti lebky máme následné účinky minulého života, ve fyzičnosti rytmické soustavy máme následné působení života mezi smrtí a novým narozením.⁵

⁵ Blíže viz R. Steiner, *Okultní fyziologie* GA 28, Fabula 2011. - Pozn. vyd.

V embryologii máte tuto pravdu nasnadě také zevně, ve fyzicko-smyslové oblasti. Zvláště v dýchací soustavě a vůbec v celé horní rytmické soustavě individuality Ferdinanda Raimunda vidíme, jak sem působí veškerá lítost a hořké pochopení, které se dostavily, když prošel branou smrti z předchozího rozhodujícího pozemského života. Staly se také příčinou vytvoření určitých nepravidelností dýchání, nedostatečného příjmu kyslíku a silného prosycení kysličníkem uhličitým, prostě nepravidelností dýchání, které však - fyzicky pozorováno - přivolávají stavy strachu, jež mohou být nositeli elementárních bytostí strachu. Elementární bytosti strachu přitahuje vše, co se projevuje v nepravidelnostech dýchání, vše co brání přijímání správného kyslíku a kysličníku uhličitého v dýchání. Dobře to můžete sledovat v „Alpském králi a nelidovi“. To se u Ferdinanda Raimunda velmi dobře rozvinulo; byl takřkajíc „disponován“ (chceme-li použít učeného výrazu) k tomu, aby učinil svou dýchací soustavu nositelkou elementárních bytostí strachu.

Elementární bytosti strachu však nejsou pouhými bytostmi strachu. Vezmeme-li zároveň v úvahu to, jaké měl Ferdinand Raimund v hlavě psychicko-spirituální představy z dřívějšího života, které jeho dramata činily tak zajímavými, pak vidíme, jak působením těchto démonů strachu, kteří se dostaví tímto způsobem, probíhá karma zcela určitým směrem. Zřetelně lze pozorovat, jak tito démoni strachu naléhají na uskutečnění chorobného následku ve smyslu karmy. Vlévají se dovnitř, chtěl bych říci, do imaginací plných fantazie, až do vizí se vžívajících imaginací (základem Raimundových dramát jsou vize), vlévají se dovnitř těchto vizí a způsobují, že člověk také v životě rozvíjí něco fantastického. Tímto způsobem proráží jeden proud v karmě, neobyčejně geniální nadání, které se dále rozvíjí. Jeden proud se uplatňuje ve zvláštním druhu duchovní tvorby a druhý proud žije paralelně v jakémsi životním fantazírování, jež se však přímo zevně nerozvíjí. Míří dovnitř, ale protože je usazen v rytmické soustavě, která je napůl vnitř-

ní, ve svých dolních orgánech se opět šíří jak do vnějšího života, tak zároveň působí zpět, dovnitř. Jeho geniální individualita tak byla provázena jedním skutečně patologickým rysem. Ten se rozvíjel v démonech strachu a zároveň se stal nástrojem uplatnění karmy.

*karma a
trýznění
zvířat*

Karmu Ferdinanda Raimunda můžeme přímo vyčíst. Raimund měl nutkání mít psa, ale jako fantasta provádí věci, které jiní lidé nedělají. Můžeme to pochopit, můžeme mít vůči tomu i naprosté sympatie, neboť můžeme říci, moji milí přátelé, že zajisté máme více sympatií k počínání Raimunda, který si ve fantastické náladě sedne ke svému psu a vezme si něco z jídla tohoto psa, aby to pozřel, než ke způsobu, jakým stoluje leckterý komerčním radou jmenovaný měšťák. Toto dělá Raimund. Pohlédněte, jak do jeho počínání zasahuje karma trýznění zvířat z jeho dřívější inkarnace. Podívejte se, jak se tato skutečnost, proměněna posmrtnou lítostí nad minulým trýzněním zvířat, jednoduše uplatňuje v neobvyklém pokání, které se uskutečňuje ještě trpčím způsobem. Hned potom přijdou démoni strachu a působí na uskutečňování karmy. Ferdinanda Raimunda totiž přepadne myšlenka: Pes je vzteklý a já jsem s ním jedl, jsem tedy nakažen vzteklinou! - Vidíte, že Raimund je zcela otřesen. Zatímco na jevišti předvádí za jistých okolností veškerou genialitu, v okamžiku, kdy je z tohoto života vytažen a přepaden nutkavou myšlenkou, zmocní se ho pocit, že se nakazil psí vzteklinou.

Potom podnikne třeba cestu s přítelem. Cestují z Vídně do Salcburku, kde ho přepadne myšlenka, že byl napaden psí vzteklinou, a že proto musí hned odcestovat nazpět do Vídně, aby vyhledal léčení. Je to cesta plná utrpení pro něho i pro přítele. Sledujeme-li tuto cestu, zjišťujeme, že patologie vždy kráčí v patách geniality. Nicméně s Ferdinandem Raimundem bude zacházeno dobře, protože lidé jej mají mimořádně rádi. Pozvolna zmíněnou myšlenku opustí. Prochází čímsi jako léčení životem, radostí, veškerým dobrem, jehož se mu dostává

ze všech stran, nicméně je nepřijímá rád; je a stále zůstává hypochondrem, jelikož démoni strachu ho trýzní tu jedním, tu druhým strachem. Tak stále kolísá mezi Raimundem, plným humoru, a hypochondrem. Přinejmenším se zbaví myšlenky, že má vzteklinu; tato myšlenka trvala léta. Ale ke zvířatům zůstává připoután. Opět po deseti letech má psa a hle, při jedné hře se psem ho tento skutečně kousne. Myšlenka se objeví znova - a kuriózní je, že bylo skutečně konstatováno, že ten pes měl vzteklinu, bylo to však zcela bezvýznamné - , byl tu Raimund, byl kousnut psem, který má vzteklinu! Raimund odjede do Pottensteinu, střelí si kulku do hlavy, která projde zadní jámou lebky a zůstane trčet daleko vzadu. Nemůže být tedy vyoperována a Raimund po asi třech dnech umírá. Vidíte, že první, takřkajíc „bludné myšlenky“ se sice zbavil, ale karma působila dále.

Je to vzácný případ, kdy se karma projevila čistě; neboť si představte následující: Ze subjektivního hlediska to není úplná sebevražda, neboť Raimund neměl zcela plnou odpovědnost. Ani z objektivního hlediska to není úplná sebevražda, neboť kdyby tenkrát bylo možné na místě operovat, byl by Raimund zachráněn, ale tehdy se na tom místě operovat nemohlo a kulka musela být ponechána uvnitř, což po třech dnech přivodilo smrt. Ani subjektivně, ani objektivně to není čistá sebevražda a nemůžeme tedy říci, že se kvůli sebevraždě v karmě něco připojilo. Karma dále nepokračovala a tím, co prožil v tomto životě, se realizovala až do posledního bodu, až ke způsobu uskutečnění sebevražedného úmyslu. Vidíme však, jak zde karma z minulého života přímo zasahuje, lze ji zřetelně rozpoznat a je to viditelné natolik, že můžeme říci, že jsme viděli následující věc.

Viděli jsme, že existují lidé - kteří mají zvláštní karmické založení, jež jsme pozorovali jen vzhledem k pozemskému životu -, jejichž Já, astrální a éterné tělo je založeno tak, aby mohli ve svých vizích buď okamžitě anebo po etapách pro-

*svatá Terezie,
Mechtilda z
Magdeburku*

nikat do duchovního světa. U těchto osobností, jako je svátá *Terezie, Mechtilda z Magdeburku* a mnoho jiných, se abnormalita projevuje jedním směrem, směrem duchovním. U těchto lidí, kteří vykazují takovouto jednostrannou abnormalitu, není nutné se zabývat jednotlivostmi karmy. Spočívá to samozřejmě v základech jejich karmy, ale zde nepotřebujeme zacházet do karmických detailů, protože tento případ lze pochopit v jednom pozemském životě.

síla individuality

Podobně je tomu na druhé straně, o níž jsme uvažovali včera. Vidíme, že zmínění lidé se neobvykle vyvíjejí ve svém fyzickém a éterném organismu, více se ponořují dolů do fyzického těla a jejich stav se stává patologickým ve třech etapách, jak jsem vám na to včera poukázal. Chorobný stav mají založený ve své karmě. Stačí nám však přistoupit jen k všeobecné charakteristice karmy: u takových osobností, jako svátá *Terezie* se individualita v dřívějším životě stala zvláště silnou; naproti tomu individualita psychopatů nebo patologických osobností, které zde máme před sebou, se vytvořila velmi slabě, a proto nižší články vtáhly to vyšší. Stačí nám tedy opět přistoupit pouze k všeobecným vlastnostem individuality a nemusíme si všímat detailů karmy.

dva póly karmy

Ale ve *Ferdinandu Raimundovi* máme podivnou osobnost. Nemá za sebou pouze vývoj směrem k vizím, ale současně prochází dalším vývojem. Oba tyto směry jsou protiklady, které na sebe během života stále narážejí. V jeho osobnosti je přítomno obojí: patologie i genialita, které se navzájem ovlivňují - na jedné straně nádhera, na druhé straně hrůza. Proto je zde nutné přistoupit ke konkrétním detailům karmy. Zde musíme pochopit, jak karma působí, když vytváří oba póly a pak je opět drží od sebe či občas nechává působit jeden na druhý. V dramatické tvorbě *Ferdinanda Raimunda* najdete četná místa, o nichž si můžete říci, že v nich působí jeho duchovní zření a současně to, co pochází od démonů strachu.

Ve sledování lidských charakterů jsme zcela samozřejmým způsobem dospěli až k úvahám o karmě a musíte uznat, že by vlastně bylo jednostranné, jestliže bychom na jedné straně přijímali abstraktní učení, které existovalo v určitých směrech civilizace ve starověku, podle něhož nemoc pochází z hříchu a v člověku působí pouze abnormální duchovnost. Tyto věci můžeme samozřejmě tvrdit takto abstraktně, ale stejně zůstanou jen teoriemi, třebaže se lidé budou podle nich léčit. A jednostranné bude také druhé tvrzení, podle něhož je hřích následkem nemoci, tedy když si řekneme, že jsou to fyzické substance a fyzické procesy v životě člověka, proti kterým je nutno bojovat. Musíme se zabývat konkrétními detaily, tedy konkrétními znaky lidské organizace: jaký je vztah vyšších těl, zda jsou k sobě přitahována nebo zda se od nižších těl vzdalují, a v takovémto vzájemném působení geniality a patologie, jaké jsme viděli v případě Raimunda, se musíme naučit přiměřeným způsobem pozorovat působení karmy. Když si osvojíme určité chápání těchto věcí, nalezneme v životě možnost, jak k tomu, co konáme v rámci fyzického léčebného procesu, připojit slovo, kterého je zapotřebí k doplnění procesu léčení.

*vzájemné
působení
geniality
a
patologie*

Pak dospějeme k tomu, že alfu a omegu nebudeme vidět jen omezeně ve fyzickém léčebném procesu, ale budeme vědět, že v mnohých případech je nutné připojit k léčení morální aspekt. Léčba nemusí spočívat v tom, že snad k nemocným přistoupíme se všelijakým utěšováním jako maloměšťáci. To zpravidla nepomáhá, neboť o utěšování tetiček s čajičky nebo bodrých pobafávajících strýců nemocní nemají zájem a nijak zvlášť jim nechybí. Mimořádně jim však chybí přirozené jednání, to, co spočívá v tom, „jak“ je vyslovováno, a ne v tom, „co“ se říká. K tomu však dospějeme zcela instinktivně, jsme-li ochotni postavit svůj světový názor a pojetí života do takového světla, které je v souladu s duchovními souvislostmi (pokud tedy takové případy, jak byl ten uvedený, umíme brát vážně).

*morální
aspekt v
léčení*

Moji milí přátelé, duchovní působení nesmíme spatřovat pouze v řečnění složeném z náboženských tirád, ale duchovní život musíme rozvíjet na základě skutečností. Neboť teprve pojmáme-li duchovní život ve skutečnostech, můžeme duchovní pojetí života uplatňovat v patřičném ošetřování lidí. Potom ho můžeme uplatnit nejen u nemocného člověka, ale i u zdravého, a to zvláště tehdy, zaskáme-li si instinkt pro orientaci v nějakém chorobném stavu, který se projevuje tak či onak. Zjistíme, že je to možné také u fyzických nemocí, ale musíme si nejdříve vytyčit cestu, jak tyto věci sledovat také při fyzickém onemocnění.

nutnost poznání z hlediska univerza Na to již přijdete, když budete tyto věci studovat (mohli bychom zde uvést množství příkladů). Z tohoto hlediska je zajímavé, že život mnohých lidí, kteří byli svou povahou mimořádně geniální, nelze studovat z hlediska arciměšťáka, jakým byl *Lombroso*. Na *Lombrosově* teorii není odporná jeho velká genialita, ta zde zajisté je, nýbrž to, že je arciměšťák, protože na každé stránce můžeme číst úzkoprsý úsudek. Je to již tak, že věda zde opravdu doplatila na měšťáka. Když ty věci neposuzujete z hlediska tohoto arciměšťáka, nýbrž z hlediska poznání univerza, tedy smyslově-duchovního života, pak potřebuje te-li ve svém vnitřním povolání přinést nemocnému útěchu náboženství nebo svátosti, můžete mu tuto svátost nabídnout se správnou spirituální auroou. Ale nikoli bez pochopení, které se za tím skrývá. To, zda podáme nemocnému (k tomu, že se uzdravil a aby mu uzdravení duševně neublížilo) Večeři Páně správným způsobem, závisí na tom, zda máme pochopení pro takové věci.

Vidíte (a ještě o tom budeme mluvit), že pro doplnění fyzického léčebného procesu určitých lidí je nutná Večeře Páně, aby po jejich uzdravení mohlo být opět dáno do pořádku to, co bylo v karmě uvedeno do nepořádku. Ale pokud toto nevíme, nemůžeme to vnést do aury svátosti.

Na druhé straně se o to může správným způsobem přičinit také lékař, který v nemoci vidí působící karmu a v souladu se svou povinností zasahuje do léčebného procesu, pokud na základě svého světového názoru poznává tyto věci i celého člověka.

*umět
nahlížet
působící
karmu*

S lékařem a uzdravovatelem se potom stane cosi objektivního. Když lékař dokáže celou duší účinně působit v člověku v souladu s jeho karmickými procesy, jeho uzdravující poslání se stane druhou stranou bohoslužby a dostane náboženský ráz. Naučí se vnímat sebe sama jako někoho, kdo stojí vedle kněží a obstarává druhou stranu bohoslužby - léčení se stane bohoslužbou. Správným anthroposofickým pojetím budou všechny jevy, které přinesl materialistický světový názor ve své službě přírodě (což v hebrejském smyslu znamená tančit okolo zlatého telete), opět přeměněny v bohoslužbu. Vše v životě, umění i náboženství přeměnit v bohoslužbu, to nakonec může být úlohou té nejúplnější pastorální medicíny, kterou lze pěstovat v rámci anthroposofického hnutí. Ale nejdříve musíme začít tím, že tuto pastorální medicínu alespoň v náznacích objasníme těm, pro něž musí působení na obě strany pravé bohoslužby vycházet z duchovních základů.

Proto budeme pastorální medicínu nejprve přednášet v rámci anthroposofického hnutí kněžím a lékařům, kteří zajisté naleznou možnost, jak ji se znalostí přírody a ducha dále správně následovat, ale také s ní i pronikat právě do těch oblastí života, jež patří k jejich poslání. O tom budeme mluvit zítra.

Dornach, 13. září 1924

Rudolf Steiner

GA 318